

ΜΝΗΜΗ ΠΑΝΤΕΛΗ ΓΕΝΕΡΑΛΗ

IN MEMORY OF PANTELIS GENERALIS

19 Αυγ. 1960 – 5 Φεβρ. 2021

Η ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ είναι ένα ιδιότυπο γραμματειακό είδος. Επιτρέπει στους ζώντες να τιμήσουν τη μνήμη των νεκρών, έχει όμως και μια θεραπευτική επίδραση στον εκάστοτε συντάκτη, επιτρέποντάς του να εκφράσει και ίσως και να μοιραστεί τη θλίψη του. Το μοίρασμα αυτό αποκτά μια νέα διάσταση και δυνατότητα στην ψηφιακή εποχή και γίνεται μια περίεργη, ακόμα ανοίκεια πρόκληση, ιδίως όταν συνδυάζεται και με τις συνθήκες της πανδημίας που απέτρεψαν τους ανθρώπους να λένε πιο παραδοσιακά και γνώριμα το τελευταίο αντίο τους. Αυτό ακριβώς συνέβη όταν παλιοί φίλοι του Παντελή Γενεράλη, λίγες μέρες μετά την ανακοίνωση του ξαφνικού θανάτου του, πήραν την πρωτοβουλία να φτιάξουν μια σελίδα (https://www.facebook.com/events/1625182564320840/?active_tab=discussion) για να τον αποχαιρετήσουν. Η σελίδα γρήγορα γέμισε αναμνήσεις, ιστορίες και φωτογραφίες, από ανθρώπους της δικής του γενιάς, που τον γνώρισαν ως φοιτητές και φοιτήτριες στις παλιές εγκαταστάσεις της Βιβλιοθήκης, στα Περιβόλια, σαν φίλο αλλά και σαν εκπρόσωπο μιας σταθερής αξίας της ταυτότητας της Φιλοσοφικής Σχολής, που ήταν η Βιβλιοθήκη της. Στην ψηφιακή εποχή και αυτή η αξία επαναπροσδιορίζεται, και είναι γνωστή η προσπάθεια της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματός μας να ανταποκριθεί στην πρόκληση. Όμως, όσο νοσταλγικό και αν ακούγεται αυτό, για τις νέες γενιές δεν θα υπάρχει Παντελής, η ενσάρκωμένη πάντα καλή του διάθεση να την εκπροσωπεί. Μια ανάμνηση αυτής της διάθεσης, όχι δική μου, δανεισμένη από τον “τοίχο” με τις πολλές ιστορίες που αναρτήθηκαν, με την υπογραφή της Καλλιόπης Παπαμανώλη, παλιάς φοιτήτριας

και σήμερα μετα-διδακτορικής ερευνήτριας του Τμήματος Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών:

Εξεταστική Ιουνίου του 1990 και έχω εισβάλει σε κατάσταση πανικού στη Βιβλιοθήκη στα Περιβόλια κρατώντας δύο τσαλαπατημένα βιβλία. Είχαν πέσει από το μηχανάκι, πέρασε κι ένα αυτοκίνητο από πάνω, και φτάνω μπροστά στον Παντελή σχεδόν κλαίγοντας. Όσα χρόνια και να περάσουν, δεν θα ξεχάσω ποτέ το καθησυχαστικό του γέλιο, τη στοργή με την οποία προσπάθησε να συνεφέρει τα εξώφυλλα των βιβλίων κι εκείνο το «Αξίζανε, μωρέ, τίποτα ή τζάμπα θα σκοτωνόσουν;». Είναι παράξενο και δύσκολο να χάνουμε τις σταθερές αναφορές μας. Θερμότατα συλλυπητήρια στους οικείους του και στην οικογένεια της Βιβλιοθήκης. Αιώνια η μνήμη σου, Παντελή, σ' ευχαριστούμε για όλα!

Στο καλό, Παντελή.

Χλόη Μπάλλα
εκ μέρους της Επιτροπής Εκδόσεων

ΤΗΝ Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου 2021 το απόγευμα, όλα τα μέσα πληροφόρησης πήραν φωτιά: «Σαν κεραυνός εν αιθρία έπεσε στο Ρέθυμνο, η είδηση θανάτου του Βιβλιοθηκονόμου της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος, Παντελή Γενεράλη που έφυγε από την ζωή πριν λίγες ώρες». «Μεγάλη η θλίψη που επικρατεί στο Πανεπιστήμιο Κρήτης». Είναι δύο από τους πολλούς τίτλους με τους οποίους αναγγέλθηκε ο ξαφνικός θάνατος του Παντελή στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. Οι παλιοί απόφοιτοι διασκορπισμένοι πια σ' όλη τη χώρα συγκλονίστηκαν. Μικρό μόνο δείγμα από τις αυθόρμητες αντιδράσεις τους, παραθέτομε εδώ:

Αργύρης Παπασυριόπουλος: «Το Ρέθυμνο είναι τα πνευμόνια μας, το μυαλό και η καρδιά μας...και με τον θάνατο του Παντελή Γενεράλη, σαν να κόπηκε το ένα μας χέρι...» **Άννα Ρωμανού:** «Παντελή, ήσουν ο Παντελής μας. Όλων μας. Χιλιάδων ανθρώπων ο Παντελής. Αγνός, αναλλοίωτος και όμορφος, όπως τότε. Λυπάμαι που δε στο 'πα ποτέ, νομίζω όμως πως το ήξερες». **Ευαγγελία Ν. Βενιέρη:** «Ο Παντελής ήταν τα νιάτα μας, ήταν ένας άνθρωπος γεμάτος με γλυκύτητα, ανθρωπιά, ευγένεια και καλοσύνη. Καλό ταξίδι, Παντελή». / «Ο Παντελής πάντα ευγενικός, καλοσυνάτος κι εξυπηρετικός, πάντα». / «Ο Παντελής Γενεράλης της νιότης μας έφυγε για το μεγάλο ταξίδι στο φως! Ήταν το στήριγμά μας, όλων εμάς, των φοιτητών του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο. Άπειρες ώρες στη βιβλιοθήκη να μας στηρίζει και να μας βοηθά, πάντα με χαμόγελο». / «Θυμάμαι μια φορά που του ζήτησα ένα βιβλίο και επειδή ήταν το μοναδικό

αντίτυπο της βιβλιοθήκης, μου το έφερε και αφού πήρε την άδειά μου, κάθισε μαζί μου στο τραπέζι μέχρι να τελειώσω την αντιγραφή ενός αποσπάσματος που ήθελα, από το φόβο του μήπως πάθει κάτι το βιβλίο και μόνο όταν το ξαναπήρε στα χέρια του μου χαμογέλασε και μου είπε: Καταλαβαίνεις ότι τα βιβλία είναι η ζωή μου!» / «Πριν από λίγα χρόνια είχα την χαρά να τον ξαναδώ στη βιβλιοθήκη. Ο ίδιος χαμογελαστός και καλοσυνάτος Παντελής. Ο λάτρης και «θεραπευτής» των βιβλίων και των ανθρώπων!» / «Άνθρωπος...έφυγε σήμερα από τη ζωή... αλλά από τη βιβλιοθήκη των φοιτητικών μας αναμνήσεων δε θα φύγει ποτέ». / «Καλό σου ταξίδι Παντελή! Θα σε ξαναβρούμε στη βιβλιοθήκη του Παραδείσου να μας μοιράζεις βιβλία και χαμόγελα!»

Ας βάλομε όμως τα πράγματα σε μια σειρά. Το 1976 ο Υπουργός Παιδείας Γεώργιος Ράλλης έρχεται στο Ρέθυμνο και αναγγέλλει ότι τα τρία τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής θα δεχθούν τους πρώτους φοιτητές τους κατά το ακαδημαϊκό έτος 1977–79. Η Διοικούσα Επιτροπή (ΔΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης, με επικεφαλής τον Ρεθεμνιώτη Μανούσο Μανούσακα και τον Ηρακλειώτη Νίκο Παναγιωτάκη, εργάζεται πυρετωδώς. Ένας από τους βασικούς της στόχους ήταν η δημιουργία μιας πρωτοποριακής ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης στο Ρέθυμνο, διαφορετικής από εκείνες που μέχρι τότε λειτουργούσαν στην Ελλάδα. Σοβαροί επιστήμονες οι ίδιοι, γνωρίζουν ότι η επιλογή καλών επιστημόνων, τα γραφεία, οι αίθουσες διδασκαλίας δεν αρκούν από μόνα τους. Η βιβλιοθήκη για τις ανθρωπιστικές επιστήμες είναι όπως τα εργαστήρια για τις θετικές. Έργο υποδομής «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ» για διδάσκοντες και διδασκόμενους. Την ίδια γραμμή θα ακολουθήσει και ο διαδεχθείς τον Μ. Μανούσακα Γρηγόρης Σηφάκης, από το 1981. Η βιβλιοθήκη αποτελούσε μια γοητευτική πρόκληση για τους ανθρώπους της φωτισμένης εκείνης Διοικούσας Επιτροπής. Έτσι επιστρατεύτηκε ο μέχρι τότε βιβλιοθηκάριος της Δημόσιας Βιβλιοθήκης στο Ρέθυμνο. Τον πήραν στα σοβαρά, τον εμπιστεύτηκαν και του έδωσαν ασυνήθιστη για ελληνικό ακαδημαϊκό ίδρυμα ελευθερία κινήσεων. Κι αυτός, αφήνοντας παράμερα όλες τις άλλες φιλοδοξίες του, έβαλε όλη την τέχνη του θέτοντας μονάχα ένα στόχο: να κερδηθεί το φιλόδοξο στοίχημα για μια πρωτοποριακή ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη.

Ανάμεσα στις επιδιώξεις του: η στρατολόγηση συγκροτημένων υπαλλήλων που θα πάρουν στα σοβαρά τη δουλειά τους, η δημιουργία κεντρικής βιβλιοθήκης, η ελεύθερη πρόσβαση διδασκόντων και διδασκόμενων σε όλο το υλικό της βιβλιοθήκης, η λειτουργία της με συνεχές ωράριο από τις 8 το πρωί μέχρι τις 9 το βράδυ. Το τελευταίο ήταν πολύ δύσκολο να επιτευχθεί, γιατί τα περισσότερα μέλη του προσωπικού ήταν μητέρες και τους ήταν αδύνατο να καλύπτουν τις απογευματινές και βραδινές βάρδιες. Προς τον σκοπό αυτό προκηρύχθηκε μια θέση που προέβλεπε υποχρεωτικό ωράριο εργασίας, που να καλύπτει τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης από τις 12:30 το μεσημέρι μέχρι τις 9 μμ.

Και τότε ακριβώς παρουσιάστηκε ο Παντελής, ως από μηχανής θεός... Τυπικά, διέθετε μόνο απολυτήριο λυκείου, μα στην πράξη τα προσόντα και οι δυνα-

τότητές του αποδείχτηκαν απείρως περισσότερα. Έκπληκτοι ζήσαμε όλοι μας ένα ανέλπιστο θαύμα! Ο Παντελής με τη βοήθεια μιας μόνο υπαλλήλου κάλυπτε όλες τις ανάγκες φοιτητών και διδασκόντων με θαυμαστή επάρκεια. Φύλαξη εισόδου, επιτήρηση αναγνωστήριου, βοήθεια αναγνωστών, πληροφόρηση, διαχείριση και παρακολούθηση των ρών των τρεχόντων περιοδικών-συνδρομών, διαχείριση καταλόγου, ανεύρεση βιβλίων.

Ήταν μια ιδιαίτερα κοπιαστική βάρδια η δική του. Ο θεσμός των σεμιναρίων είχε ήδη ξεκινήσει, και το γεγονός αυτό υποχρέωνε τους φοιτητές, ιδιαίτερα αυτούς που έπαιρναν στα σοβαρά τις υποχρεώσεις τους, να περνούν πολλές ώρες στο αναγνωστήριο. Η στάση των φοιτητών απέναντι στη Βιβλιοθήκη, άλλαξε εντελώς. Τα αιτήματά τους γίνονταν σοβαρότερα και απαιτητικότερα. Ο Παντελής δούλευε στην είσοδο δίπλα στον κατάλογο και γινόταν ο πρώτος αποδέκτης των περισσότερων αιτημάτων διδασκόντων και φοιτητών. Γρήγορα αποδείχτηκε πως ήταν ο ιδανικός άνθρωπος για ένα τέτοιο πόστο. Καλοφτιαγμένος, νεανικός, ελκυστικός, θα λέγαμε γοητευτικός. Ευγενικός, διακριτικός, πρόθυμος, υπομονετικός, ακούραστος, σεμνός, άψογος. Κύριος· ένας αληθινός τζέντλεμαν. Κέρδιζε και τον πιο δύσκολο και τον πιο απαιτητικό φοιτητή ή διδάσκοντα. Παρόλο που ήταν απόφοιτος λυκείου, φανέρωσε ασυνήθιστες ικανότητες. Εντόπιζε σαν ασκημένο λαγωνικό τα βιβλία, ακόμα και τα ξενόγλωσσα, που ζητούσαν οι αναγνώστες. Οι πληροφορίες που έδιδε ήταν πάντα έγκυρες και ακριβείς. Ποτέ δεν «άδειαζε» τους φοιτητές και τους λοιπούς χρήστες. Απαντούσε άμεσα στα αιτήματά τους, αν το μπορούσε. Αν όχι, κρατούσε σημείωση και επικοινωνούσε σε δεύτερο χρόνο με συναδέλφό του ειδικότερο στο συγκεκριμένο θέμα και μεσολαβούσε για να πάει άμεσα η πληροφορία στον ενδιαφερόμενο φοιτητή ή διδάσκοντα. Δημιουργούσε ένα κλίμα εμπιστοσύνης, σοβαρότητας αλλά και οικειότητας συγχρόνως. Αξιοποιούσε με τον καλύτερο τρόπο τις ικανότητες και τις εμπειρίες των συναδέλφων του για την εξυπηρέτηση των αναγνωστών, χωρίς όμως να τις οικειοποιείται. Ιδανικός σύνδεσμος ανάμεσα στη Βιβλιοθήκη και την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Οι συνθήκες δουλειάς στον νέο αυτό τύπο βιβλιοθήκης ήταν πρωτόγνωρες. Τα αιτήματα και οι ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας σε σχέση με τη Βιβλιοθήκη ήταν αναρίθμητα και πιεστικά. Σύντομα συνειδητοποιήσαμε ως ομάδα πια δυο πράγματα: α) Εμείς, οι άνθρωποι της Βιβλιοθήκης, έχουμε λόγο ύπαρξης σ' ένα πανεπιστήμιο στον βαθμό που εξυπηρετούμε τις ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας. Υπάρχομε γιατί υπάρχουν διδάσκοντες και φοιτητές· για κανένα άλλο λόγο. β) Η επιτυχία του έργου που είχαμε ξεκινήσει δεν μπορούσε να είναι παράσταση ενός μόνο προσώπου (single person's performance). Χρειαζόμασταν συντονισμό, συνέργεια, συλλογικότητα για να μπορέσουμε να σταθούμε όρθιοι. Διαφορετικά θα χάναμε γρήγορα το παιχνίδι. Ο Παντελής ήταν καθημερινά μαχόμενος στο κύριο μέτωπο του πολέμου. Όμως ολόκληρη η ακαδημαϊκή κοινότητα γρήγορα συνειδητοποίησε πως δεν ήταν μόνο ο Παντελής. Πίσω του ήταν πολλοί... Και η Μαρία η Αλεξίου, και η Εύη η Καραϊσκού, μακαρίτισσες κι αυτές πια

(σίγουρα τα λένε με τον Παντελή εκεί πάνω), ήταν και είναι η Πόπη και ο Γιάννης μέχρι που μας έφυγε, τα αγκωνάρια της Βιβλιοθήκης στους κρίσιμους τομείς της Φιλολογίας, της Αρχαιολογίας και της Τέχνης, η Ελένη της «Ανέμης», της πιο διάσημης διεθνώς ιστοσελίδας ελληνικής ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης, και ο Κώστας, οι ρούκουνες των κλειστών συλλογών –με την ακοίμητη παρουσία τους τις κάνουν να μην είναι καθόλου «κλειστές»–, το Γιαννιό (ο μάστορας των ραφιών μας), η μοναδική μας Μάρω, που μας την πήρε η Διοίκηση μόλις πήγαμε στο Γάλλο, η Σέβη, η αρχόντισσα της Καταλογογράφησης με την παρέα της, η Βαγγελιώ, που κρατούσε τα οικονομικά μας, προτού αναδειχτεί σε αστέρι στις Γραμματείες, η Ρένια, η Αντιγόνη, η Γεωργία, η Μαρία, η Μένια, η Κάλλη, η Βάσω, η σταθερή αξία των παραγγελιών μας, η Βιβή, που μας την πήγαν στις Γραμματείες, η Νίκη, η αρχόντισσα της Συντήρησης, η Σοφία κ.ά., κ.ά., κ.ά. Ο Παντελής ήταν πολυεργαλείο, έπαιζε σχεδόν σε όλες τις θέσεις, φίλος και συνεργάτης, γνώριζε να κάνει παιχνίδι με όλους, ακόμα και με τους πιο δύσκολους, φυσικά και με «τ' αφεντικό». Είμαστε μια ομάδα με τερματοφύλακα, άμυνα, χαφ και προωθημένους κυνηγούς. Διψασμένοι όλοι για πρωτάθλημα... Κομμάτι δύσκολο στον χώρο ενός πανεπιστημίου σήμερα. Μα όταν έχεις καλή ομάδα, πολλά μπορείς να κάνεις.

Και δεν ήταν μόνο στο πεδίο της εξυπηρέτησης που έδειξε όλα τα προσόντα του ο Παντελής. Γρήγορα αναδείχτηκε σε βασικό επιτελικό συνεργάτη του προϊστάμενου και ήταν πάντα πρόθυμος να στηρίξει όλες τις πρωτοβουλίες που ξεκινούσε. Αρκετοί από το τωρινό προσωπικό της Βιβλιοθήκης υπήρξαν φοιτητές του Π.Κ. και ξεκίνησαν από τα χρόνια εκείνα τη συνεργασία τους με τη Βιβλιοθήκη, για να εξελιχθούν σε βασικά της στελέχη σήμερα. Ο Παντελής ήταν από την αρχή δίπλα τους. Η οικονομία του χώρου δεν επιτρέπει να επεκταθούμε περισσότερο. Θα αρκεστούμε μόνο σε μια περίπτωση, στην οποία ο Παντελής διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο. Πρόκειται για τη μεταφορά της Βιβλιοθήκης από τα Περβόλια στο Γάλλο. Ο Παντελής και «τ' αφεντικό» (όπως φιλόφρονα προσαγόρευε τον Διευθυντή), πήραν όλο το έργο πάνω τους, χωρίς να επιβαρυνθούν οι άλλοι υπάλληλοι. Σχεδίασαν με κάθε λεπτομέρεια τη μεταφορά και κατάφεραν με τη βοήθεια του συνεργείου εργατών που είχε θέσει στη διάθεσή μας ο εργολάβος του έργου να μεταφερθούν με τρόπο ασφαλή και άψογο 400.000 τόμοι μέσα σε 20 μέρες, χωρίς να σταματήσει η εξυπηρέτηση του ακαδημαϊκού προσωπικού ούτε για μία μέρα. Αμέσως μετά ξεκίνησε η μεταφορά και όλων των άλλων τμημάτων. Η Βιβλιοθήκη έγινε εκείνη την ώρα, με την παρότρυνση της αείμνηστης και αξέχαστης πρυτάνεως Μαρίας Σπυράκη, η λοκομοτίβα που τράβηξε όλα τα βαγόνια του τραίνου από τα Περβόλια και τα έφερε στο Γάλλο.

Κι όταν έφυγε ο πρώτος διευθυντής (όλα τα ωραία έχουν ένα τέλος σ' αυτή τη ζωή), και ακολούθησε η κ. Ελένη Διαμαντάκη και μετά ο κ. Μανώλης Κουκουράκης, ο Παντελής παρέμενε πάντα ο ίδιος. Σταθερή αξία! Στηρίγματα και άριστος επιτελικός και για τους νέους διευθυντές και βασικός κρίκος ενότητας και συνεργασίας με όλο το προσωπικό και την ακαδημαϊκή κοινότητα. Ο Παντελής πάντα ένωνε, ποτέ δεν χώριζε.

Την Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου 2021, στις 2 μμ ο Παντελής, ως γνήσιο τρις-έγγονο του Καλλιμάχου του Αλεξανδρινού, τέλειωσε τη βάρδια του στη Βιβλιοθήκη, στον δικό του Φάρο... και πήγε, δίπλα της, στον κόμβο του Ατσιπόπουλου να κάνει τις προμήθειές του για το Σαββατοκύριακο (μόλις έγινε η μεταφορά της Βιβλιοθήκης στον Γάλλο νοίκιασε σπίτι εκεί και έμεινε μέχρι την τελευταία του μέρα – δεν άντεχε να μένει μακριά της). Κι εκεί αναπάντεχα, μπροστά στο ταμείο, 500 μόλις μέτρα από την αγαπημένη του Κερά, που μόλις είχε αφήσει, τον περίμενε ο Χάροντας...

Παντελή,

...Σάν έτοιμος από καιρό, σὰ θαρραλέος,
 σάν πού ταιριάζει σε πού αξιώθηκες μιὰ τέτοια πόλι,
 πλησίασε σταθερά πρὸς τὸ παράθυρο,
 κι ἄκουσε μὲ συγκίνησιν, ἀλλ' ὄχι
 μὲ τῶν δειλῶν τὰ παρακάλια καὶ παράπονα,
 ὡς τελευταία ἀπόλαυσι τοὺς ἦχους,
 τὰ ἐξάισια ὄργανα τοῦ μυστικοῦ θιάσου,
 κι ἀποχαιρέτα την, τὴν Ἀλεξάνδρεια πού χάνεις.

(Κ. Π. Καβάφης: «Ἀπολείπειν ὁ θεὸς Ἀντώνιον»)

Ὅχι, δεν την αποχαιρέτησες, Παντελή, την Αλεξανδρινή σου Κερά εκείνη την Παρασκευή. Ἄφησες πάνω της βαθύ και ανεξίτηλο το αποτύπωμά σου. Και όχι μόνο σ' αυτήν, μα και στις καρδιές των ανθρώπων του όντως «μυστικού» της θιάσου. Αυτών που ένα μόνο πράγμα προσπαθούν να κάνουν καλά. Να παίρνουν σοβαρά τη δουλειά τους στο μυστικό Ναό της Γνώσης.

Μιχάλης Ν. Τζεκάκης
 τ. Δ/ντής της Βιβλιοθήκης του Π.Κ.

Ο Παντελής δεν ήταν απλώς ένας βιβλιοθηκονόμος. Ήταν ένας άνθρωπος που είχε συνδέσει ανεξίτηλα το όνομά του με την Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Ρεθύμνου. Γι' αυτόν η Βιβλιοθήκη δεν ήταν απλώς ο χώρος εργασίας, ήταν κυριολεκτικά το σπίτι του. Μεριμνούσε συνεχώς για τον εμπλουτισμό της και παρείχε πρόθυμα τη βοήθειά του σε όλους, διδακτικό προσωπικό και φοιτητές, σε εποχές που δεν υπήρχε το διαδίκτυο και ήμασταν εξαρτημένοι από την έντυπη βιβλιογραφία. Ήταν ο δικός μας άνθρωπος, πρόθυμος πάντα να δώσει λύσεις σε όποιο πρόβλημα ανέκυπτε· φιλόπονος, έντιμος, αυστηρός με τον εαυτό του, επιεικής με τους άλλους, ειλικρινής, φιλόξενος, η επιτομή της ευθύτητας και της ανθρωπιάς.

Προσωπικά αισθάνομαι εντονότερη την απώλειά του, γιατί η γνωριμία μας χρονολογείται από τα μαθητικά μας χρόνια και με τιμούσε πάντα με τη φιλία του. Λίγες ώρες πριν φύγει για το μεγάλο ταξίδι είχαμε μιλήσει στο τηλέφωνο. Τίποτε δεν προμήνυε ότι αυτή θα ήταν η τελευταία μας επικοινωνία. Μιλήσαμε, αστευτήκαμε, γελάσαμε και δώσαμε ραντεβού στη Βιβλιοθήκη τις επόμενες μέρες για να παραλάβω ένα βιβλίο. Όμως σε αυτό το ραντεβού δεν έμελλε να είναι παρών ο ίδιος. Οι αγαπημένοι του συνάδελφοι είχαν συγκεντρωθεί στο χώρο που υπηρετούσε επί δεκαετίες και τον αποχαιρετούσαν με μια ρακή. Ενώ στεκόμουν αποσβολωμένος, μην μπορώντας ακόμη να πιστέψω αυτό που έγινε, μου έφεραν το βιβλίο που του είχα ζητήσει από το γραφείο του, όπου το είχε τοποθετήσει για να με εξυπηρετήσει μέχρι την τελευταία στιγμή, όπως έκανε πάντα όλα αυτά τα χρόνια. Παντελή, δεν θα σε ξεχάσω ποτέ...

Κώστας Αποστολάκης
Τμήμα Φιλολογίας

Οκτώβριος 1985, Περιβόλια. Στην αυλή του Πανεπιστημίου-Σχολείου (συστηγάζεται το Πολυκλαδικό Λύκειο) οι πρωτοετείς ξεχωρίζουν. Χαμένο βλέμμα, αγωνία να κατανοήσουν μια νέα, χαοτική καθημερινότητα. Τόπος συνάντησης το κυλικείο. Ανταλλαγή πληροφοριών μας και συντεθεί το παζλ της νέας φοιτητικής ζωής. Σκόρπιες πληροφορίες για τα μαθήματα, τους καθηγητές, το πρόγραμμα. Οι πιο κοινωνικοί έχουν ήδη γνωρίσει φοιτητές μεγαλύτερων ετών και αναλαμβάνουν την καθοδήγηση. Ένα όνομα ακούγεται ως γέφυρα επικοινωνίας με τον νέο κόσμο: «Ο Παντελής θα σου βγάλει φωτοτυπίες»· «Στον Παντελή να πας. Αυτός θα σου πει για τις σημειώσεις».

Να λοιπόν που δυο φορές ακούω αυτό το όνομα στη νέα μου ζωή. Ο κινηματογράφος του Παντελή, όαση στην πολιτιστική αραχνιά, είναι η μία. Κι ο Παντελής του Πανεπιστημίου, ο δικός μας, είναι η άλλη.

Τριάντα χρόνια μετά. Είναι περίοδος εξεταστικής. Τρέχω με τα θέματα υπό μάλης. Χαλασμένα όλα τα φωτοτυπικά. Οι φοιτητές πολλοί. Τελευταία μου ελπίδα το φωτοτυπικό στο υπόγειο της Βιβλιοθήκης. Φθάνω ασθμαίνοντας. Ο Παντελής, με το χαρακτηριστικό ύφος, μου δίνει το κλειδί. Τζίφος. Ούτε αυτό δουλεύει. Ο Παντελής κατεβαίνει. Βλέπει την απόγνωση στο βλέμμα μου. Παλεύει κι αυτός μας και το φτιάξουμε. Μάταια.

Μεσημέρι στην ταβέρνα του Χρήστου. Είναι από τα λίγα μέρη που πηγαίνω για φαγητό μόνη μου και νιώθω τόσο άνετα. Οικογενειακή ατμόσφαιρα. Πριν ανοίξω την πόρτα ξέρω ποιους θα δω πρώτο τραπέζι πίστα. Μπαίνω μέσα και χαιρετώ χαμογελώντας. Είναι εκεί ο Παντελής. Κάθε μεσημέρι, στο ίδιο τραπέζι, με την ίδια παρέα. Οικογένεια πια. Κάθεται ήρεμος, ευθυτενής, μελαγχολικός.

Καλό ταξίδι, Παντελή.

Εύα Αστυρακάκη
Τμήμα Φιλολογίας

ΕΦΤΑΣΑ στο Ρέθυμνο να διδάξω με το ΠΔ 407 τον Σεπτέμβριο του 1994 ως Ψάρι άρτι αφιχθέν από τις βρετανικές ακτές. Στα Περιβόλια τότε το Πανεπιστήμιο, και δεν μπορώ να θυμηθώ πώς χώραγε σε ένα μικροσκοπικό και στριμωγμένο χώρο η Βιβλιοθήκη (ή έστω μέρος μόνο των βιβλίων της), αλλά ξέρω πως από την αρχή είχα εντυπωσιαστεί από την οργάνωσή της και από το ότι ήταν σε μεγάλο βαθμό ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗ.

Πέρα από τον διευθυντή, τον Μιχάλη Τζεκάκη, έναν θυμάμαι από το προσωπικό: τον Παντελή (πολύ αργότερα έμαθα το επώνυμό του), υπεύθυνο των περιοδικών, και πολλών άλλων αρμοδιοτήτων. Τα χρόνια περνούσαν, και ο Παντελής ήταν πάντα εκεί, πρόθυμος να βοηθήσει στην κάθε ανάγκη μας. Όταν κάποια στιγμή συνδεθήκαμε στο facebook, ανακάλυψα και μια άλλη όψη του, πιο ευαίσθητη, πιο λυρική, πιο κρητική-ρεθεμνιώτικη.

Την τελευταία φορά τον είδα, ήταν εν μέσω πανδημίας, όταν πέρασε από το γραφείο μου να παραλάβει μια «δωρεά» βιβλίων. Λίγες μέρες μετά, η ξαφνική είδηση του θανάτου του – και καθώς δεν αποφάσιζε να εγκαταλείψει το πόστο του, μόλις τότε συνειδητοποίησα ότι στο μεταξύ είχε πάρει σύνταξη...

Μου φαίνεται ότι το πνεύμα του Παντελή δεν θα απομακρυνθεί ποτέ από τη Βιβλιοθήκη που υπηρέτησε με ακούραστη αφοσίωση στους θησαυρούς της και στους μικρούς και μεγάλους που είχαμε το προνόμιο να την χρησιμοποιήσουμε όλα αυτά τα χρόνια. Θα τον θυμάμαι με ευγνωμοσύνη.

Αγλαΐα Κάσδαγλη
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

ΤΑ κείμενα που δημοσιοποιήθηκαν στο διαδίκτυο αλλά και οι «διά ζώσης» συζητήσεις μετά τον ξαφνικό θάνατο του Παντελή Γενεράλη, αυθόρμητα έφεραν στη σκέψη μου μια αναφορά του Maurice Halbwachs, από το πρωτοποριακό βιβλίο του *Τα κοινωνικά πλαίσια της μνήμης* (μετάφραση: Ελευθερία Ζέη). Συγκεκριμένα, ο γάλλος φιλόσοφος και κοινωνιολόγος ισχυρίζεται ότι αν θελήσουμε να φέρουμε στη μνήμη μας σκέψεις και συναισθήματα των παιδικών μας χρόνων, ξαναδιαβάζοντας ένα βιβλίο αυτής της ηλικίας, αυτό είναι αδύνατον με την ανάγνωσή του στην ενήλικη ζωή μας. Αυτό συμβαίνει γιατί μετέπειτα βιώματα και εμπειρίες μάς έχουν αλλάξει νοητικά και συναισθηματικά. Όμως πάνοντας και πάλι το βιβλίο στα χέρια μας σε ένα μετέπειτα στάδιο της ζωής μας, αυτά που έρχονται αυθόρμητα στη μνήμη μας είναι ποιος μας το έδωσε και με ποια αφορμή, σε ποιον τόπο αρχίσαμε να το ξεφυλλίζουμε για πρώτη φορά, ποιοι ήταν παρόντες κ.λπ. Με άλλα λόγια, είναι τα κοινωνικά πλαίσια της πρώτης γνωριμίας μας με το συγκεκριμένο βιβλίο, που δίνουν περιεχόμενο στην απομνημόνευση του γεγονότος.

Στο Πανεπιστήμιο των μερικών εκατοντάδων φοιτητών στα Περιβόλια, η Βιβλιοθήκη ήταν το «κόσμημά» του, όπως αποκαλούνταν. Και όπως κάθε κόσμημα θέλει την πλαisiώσή του ώστε να αναδειχτεί, το τότε ολιγομελές προσωπικό της Βιβλιοθήκης ενός νεοσύστατου Πανεπιστημίου συνετέλεσε αποφασιστικά σε αυτό. Ήταν η «μαγιά» που δημιούργησε μια παράδοση βιβλιοθήκης που λειτουργεί ταυτόχρονα και ως αναγνωστήριο. Ο «Παντελής της Βιβλιοθήκης», όπως τον αποκαλούσαμε, ήταν σε αυτή τη «μαγιά». Μερικά χρόνια μεγαλύτερος από εμάς, τη γενιά του 1980, και αυτό διευκόλυε περισσότερο την επικοινωνία. Είναι μια επικοινωνία αναγκαία σε μια βιβλιοθήκη-αναγνωστήριο όπου ο/η φοιτητής/τρια αναζητά μόνος/η του/της το βιβλίο στα ράφια, προχωρά σε μια επιλεκτική ανάγνωσή του δίπλα στο ράφι ή σε ένα τραπέζακι, γράφει κάποιες σημειώσεις και το αφήνει εκεί ή αποφασίζει να το δανειστεί για μια πιο συστηματική μελέτη στο σπίτι. Σε αυτή την πορεία όπου η οπτική και απτική σχέση με το βιβλίο προαπαιτείται της επιλογής του, το προσωπικό της βιβλιοθήκης γίνεται συνοδοιπόρος στην κοινωνικοποίηση στην έρευνα και ακαδημαϊκή ζωή. Είναι τα κοινωνικά πλαίσια μιας μετα-σχολικής πορείας, που γίνονται στοιχείο της βιογραφίας μας. Είναι τα κίνητρα για «επιστροφές» στο νέο πλέον τόπο του Πανεπιστημίου στα μετα-φοιτητικά ταξίδια στο Ρέθυμνο ή για το περιεχόμενο μιας νοσταλγικής μελαγχολίας στους βιολογικούς αποχαιρετισμούς: του Παντελή, του Αντώνη, της Εύης, της Μαρίας, αλλά και στους κοινωνικούς αποχωρισμούς (συνταξιοδοτήσεις). Όμως, ας την δούμε και ως μια μελαγχολία δημιουργική η οποία, ως σύμπτωμα, άλλοτε μας καλεί σε δράσεις και άλλοτε μας στέλνει μηνύματα για επιλογές και ρότες στη ζωή μας.

Άρης Τσαντηρόπουλος
Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών